

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: קדין	שם פרטי: ברברה
----------------	----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: פרידמן		בלועזית FRIDMAN	
שם פרטי איתו נולדתי: בורבלה		בלועזית BORBALA	
עיר לידה: מוקצ'בו		בלועזית Mukachevo	
שם פרטי ושם משפחה של האב: גרמן פרידמן		שם פרטי ושם נעורים של האם: וייס ילנה - רגינה	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: מוקצ'בו		בלועזית Mukachevo	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה)	
יסודי, תיכון, לימודי תפירה פרטיים		חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: (שם העיר או האזור ושם הארץ) מוקצ'בו (אוקראינה), אושוויץ - בירקנאו (פולין), ריינהבאך (גרמניה)			
במידה והיית בגטו, ציין את שמו: מוקצ'בו		בלועזית Mukachevo	
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		בלועזית Auschwitz - Birkenau	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: מחנה קראצואו		תאריך השחרור: מאי 1945	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור מוקצ'בו	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי		שנת עליה: 1991	

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך, במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נא לכתוב בגוף ראשון

נולדתי ב-13.3.1923 בעיר מוקצ'בו באזור זקרפטיה שבאוקראינה. עד סוף מלחמת העולם הראשונה השטח היה שייך לאוסטרו-הונגריה ואחרי המלחמה השתייך לצ'כיה. לכן שפת האם שלי הונגרית. היינו משפחה של 5 ילדים, שתי בנות ושלושה בנים. משפחה יהודית שומרת מסורות, חגים, צמנו בכיפור, שמרנו שבת. אחד הזיכרונות הטובים כשהייתי ילדה קטנה היה כשהלכתי לשוק עם האחים שם תמיד האכילו אותנו בתירס חם, ערמונים, ריבות תוצרת בית, זו הייתה תקופה נטולת דאגות וילדות מאושרת.

לבית ספר התחלתי ללכת בגיל 6.5. אבי היה לוקח אותי לבית-הספר באופניים, כי לא הייתה תחבורה מסודרת. בית הספר היה יהודי-ציוני ובחרו לי שם יהודי- שושנה. אהבתי את השם החדש ואת העובדה שהוא נתן לי הרגשת שייכות. הייתי גאה להיות יהודייה. בבית-ספר כל יום קיבלנו כוס חלב חם ובייגלה חם וגדול שאת טעמו אני זוכרת עד היום. כשהגעתי לגיל 13 עברה המשפחה לכפר הסמוך "בדלובו".

אבי תמיד חלם שתהיה לו חנות נעליים עקב היותו סנדלר מצוין, וכאשר זה התאפשר עברנו לכפר, שם הוא רכש חנות נעליים של חברת "בתי". הכפר היה מאוד יפה, בכל גינה היו עצי שזיפים ואגוזי מלך. האנשים היו לבביים וטובים, בחגים היו מביאים לנו ביצים, קמח ופירות מהמשקים. נחשבנו לעניים יחסית (לא היה לנו בית גדול עם גינה וחיינו בדירה שכורה), אבל לאימי הייתה דרך מצוינת להודות לאנשי הכפר באמצעות תפירת שמלות מדהימות. היא הייתה תופרת וכך נעשיתי גם אני. כשהפכתי לנערה, אנו היינו מאוד מאוחדים, כל החבר'ה היהודיים בכפר, וכולם הכירו את כולם. במקום הייתה חנות מאפים טורקית שם היו עושים עוגת "נפוליון" מדהימה. למדתי לאפות אותה ועד היום אני אופה אותה. אלה היו ימים שקטים וטובים. לא זוכרת מאיזו סיבה, אבל לאחר זמן מה חזרנו לעיר המולדת שלי - מוקצ'בו. כאשר עזבנו את בדלובו נשות הכפר הביאו לנו מגבות עם רקמה מעשה עבודת יד, ואמי שמרה לי אותם לנדוניה. לאט לאט החלו להגיע לעיר שמועות על מהומות והתרחשויות. השמועות הגיעו מפליטים פולניים שהגיעו לעיר וסיפרו מה מעוללים הגרמנים בפולין.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

בינואר 1944 פלשו הגרמנים לעיר שלי. הם מיד נתנו הוראות ליהודים לתפור טלאי צהוב על הבגד בצידו השמאלי של החזה. ובנוסף חולקו הוראות על כך שברחוב יכולים להסתובב יהודים מעל גיל 18 בלבד. בתקופה ההיא הייתי יוצאת עם בחור הונגרי ויום אחד עברתי ליד חנות בה עבד והוא ראה את הטלאי הצהוב התפור על בגדיי, הוא הסתובב ואפילו לא אמר לי שלום. מאוד נפגעת, אבל אז הבנתי את אמי שהייתה נגד העובדה שאני יוצאת עם גוי. זכור לי היטב יום אחד במרץ 1944 כאשר אבי לא חזר הביתה. אמרו שלקחו אותו על מנת לתפור מגפיים צבאיים לקציני צבא גרמניה ואנו לא זכינו לראותו יותר מאז. בחודש אפריל כל היהודים נאספו בגטו (לשעבר רחוב יהודי). חיינו 36 אנשים בחדר קטן עם מטבח. בבוקר היו מעירים אותנו ודרשו שנמסור את כל תכשיטי הזהב שהיו לנו. היו מפשיטים אותנו לגמרי ובודקים שלא החבאנו זהב. ביום השלישי דחסו אותנו בקרונות של בהמות ולא ידענו כלל לאן לוקחים אותנו, רק בגבול הבנו שאנו בדרך לפולין.

בלילה הגענו, הוציאו אותנו מהקרונות וראיתי מול עיניי את אושוויץ – בירקנאו. איש בבגדי אסיר שפגש אותנו צעק לעברנו ביידיש "תנו את הילדים לקשישים". קצין גרמני עם מגלב הורה לאנשים ללכת שמאלה או ימינה, שמאלה זה מוות וימינה זה חיים. לי הוא הראה ללכת ימינה וכך איבדתי את אמי ואחותי הקטנה שהורו להם ללכת שמאלה, כפי שהספקתי לראות במבט חטוף, ונשארתי לבדי. מיד לקחו אותי למקלחת, גילחו את הראש ואת החלקים האינטימיים וזרקו לעברי בגדי אסירה. הובילו אותנו דרך ארוכה בתוך המחנה עד שהגענו לצריף מספר 13. שם היו קרובי משפחה שלי- בנות הדודות.

הצריף היה ארוך וצר והכיל כמות אדירה של אנשים. ישנו כמו סרדינים, דחוסות, כמובן ללא מזון או כרית. האכילו אותנו בכמות מזערית ביותר של לחם ולפעמים מרק שהיה נוראי בטעמו, רק מים, כך העברנו בצריף כ- 3 חודשים. נהייתי נורא חלשה, כל הזמן חשבתי מה עם אחותי השברירית ואמי, חשבתי שאולי האחים שלי חייבים להיות בחיים, הם הרי חזקים. אחרי זמן קצר של חיים בתנאים שכאלה חליתי במחלת הצינגה (עקב חוסר סידן וויטמינים) נהיו לי פצעים בכל הפה, לא יכולתי לבלוע כלום. לחם שהיו מחלקים ממנו כ- 100 גר' אני לא יכולתי לאכול ובמקום שתיתי קפה ללא סוכר. למרק היה ריח מאוד ספציפי של ברום (הוסיפו אותו על מנת להפסיק את הווסת החודשית אצל הנשים), קשה היה לאכול אותו אבל היינו מאוד רעבות אז אכלנו. פעם אחת כשרציתי לראות איזה מרק מחלקים הזזתי את הראש קצת ופתאום הרגשתי מכה חזקה בגב שמאוד כאב לי אחרי כן. הפחד הפך להיות תמידי, פחדתי אפילו להרים את ראשי אחרי הניסיון הקודם.

בסיום 3 חודשים בחרו מתוכנו 250 איש. ערכו לנו בדיקות מצב בריאותי שכללו בדיקת מערכת עצבים, כך דפקו בברך עם פטישון קטן, היינו לגמרי ערומות, מושפלות. את הבדיקות עשו 4 גרמנים כאשר שלושה לבשו מדי צבא ואחד על "אזרחי", אחד

מהם ככל הנראה היה מנגלה. שבועיים אחרי הבדיקות האכילו אותנו טוב, זה כלל אפילו קטניות ופחמימות בכמויות שלא הכרנו על מנת לחזק אותנו. שוב קרונות, יותר מיממה היינו בנסיעה כשבסוף הגענו לעיר ריינהבאך. שוב הליכה ארוכה ברגל, עייפים, רעבים ותשושים הגענו למפעל הנקרא "HAGENUK TELEPHUNKEN" שם היו מייצרים חלקים למכשירי רדיו. במשך שבועיים לימדו אותנו את העבודה, כל יום 12 שעות. החורף התחיל ולא היה לי שום בגד חם, לא מעיל, לא נעליים ואפילו לא בגדים תחתונים. בצרף מצאתי יום אחד דוש קטן, ושם הייתי מתקלחת בבקרים (כמובן ללא סבון), התנגבתי עם החצאית והחולצה שלי, ואחרי זה הייתי שמה אותם להתייבש. כך שרדתי חצי שנה. הצבא הסובייטי היה כבר קרוב, נשמעו יריות. הגרמנים התחילו לברוח, ולהבריח אותנו וגם כל עדות למעשיהם. הובילו אותנו ברגל חמישה ימים, הייתי יחפה והתכסיתי בשמיכה שהייתה לי, בדרך הם ירו באנשים שלא היו מסוגלים להמשיך ללכת, וכך הגעתי לתחנה נוספת- העיר "טרוטנוב". גרמנייה אחת שאלה: "מי יודעת לתפור?" ואני כמובן ענית: "אני". תחילה היא ביקשה שאתפור לה שמלה. הייתי כל כך מאושרת שתוך יומיים השמלה הייתה מוכנה. היא אהבה את השמלה, אז אני אזרתי אומץ וביקשתי ממנה מספריים וקצת לחם. כעבור כמה ימים הצלחתי לתפור לעצמי מין מעיל קטן מהבד של המזרן. אחרי 6-6 שבועות הגעתי לתחנה האחרונה במסע הזה- מחנה קראצואו. שם מרוב הרעב אכלנו קליפות של גזר ותפוחי אדמה, וכתוצאה מזה כמובן, בהמשך, מערכת העיכול שלי נהרסה לגמרי. בוקר אחד חיכינו למסדר בוקר כפי שהורגלנו, והיה שקט מוחלט. למחרת הגיעו הרוסים.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ (השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

לאחר השחרור אני ועוד חברה נסענו לעיר לחפש נעליים. מסכן אבא שלי, אם הוא היה יודע שאין לי נעליים ואיך נאלצתי להסתדר, רק זה היה גומר אותנו. בדרךנו לחפש אחר הנעליים, ראינו ברווז. תפסנו אותו, ובמחנה צלינו אותו על האש. מיד אחרי השחרור היה צריך לאכול בזהירות, כי היו מקרים של אנשים שאכלו הרבה ומהר, ומתו. הם מתו כי הקיבה לא יכלה להכיל כמויות גדולות של אוכל אחרי רעב כה ממושך. כעבור שלושה ימים, שוטרים צ'כים אמרו לנו לעזוב. כל הבתים היו פרוצים, שכונות נחרבו, וחשבתי לעצמי "מה עושים? לאן הולכים מכאן?" הדרך חזרה הביתה לקחה לי כשבועיים. חלק עשיתי ברכבים שעצרו, חלק הלכתי ברגל. ישנתי בתחנות רכבת שונות. כאשר הגעתי לפראג פגשה אותי בחורה עם סלסלת סנדביצ'ים. אני ועוד בנות ממש תקפנו אותה, היא הייתה בהלם, בכתה. את המשך הדרך עשיתי במשאית, ראיתי בדרך את הבית של סבתי. בסלובקיה הגעתי למשפחה יהודית. הם האכילו אותי ואת חבריי, והזהירו לא להיכנס לבתים של סלובקים כי עלולים להרוג אותנו. לאחר יומיים נסעתי לעיר מולדתי מוקצ'בו, בדרך פגשתי בחור שהכיר אותי והוא סיפר כי אין איש בחיים ממשפחתי. כאשר הגעתי לבית פחדתי להיכנס. לא הייתי מסוגלת להיות לבדי, והמשפחה הקרובה לקחה אותי לבית של בנות דודות שלי. גם הן שרדו, וחייתי איתן כשנה. אחרי שנה הם החליטו להגר לארצות הברית, ואני התנגדתי כי עדיין האמנתי שכדאי לי להישאר כאן, בבית, אולי עוד מישהו מהמשפחה יחזור חי, כמוני. אף נסעתי לבודפשט במטרה למצוא ניצול מהמשפחה, אך ללא תוצאות. כעבור שנה הכרתי את בעלי בערב ריקודים סלוניים, וזמן קצר לאחר מכן התחתנו. זאת לא הייתה ממש חתונה כמו היום, יותר כמו חתימת מסמכי נישואין וזהו. הוא היה מהעיר גומל בבלארוס, קצין צבא סובייטי. משפחתו גם נספתה בשואה. נולדו לנו שני ילדים. עקב היותו של בעלי איש צבא שהיה עובר מבסיס לבסיס, חיינו בהרבה מקומות שונים בברית המועצות, אפילו היינו תקופה מסוימת בסיביר. יחד העברנו 53 שנים, וכל הזמן המשכתי לחיות בתחושת פחד שנשארה מאז ימי המלחמה. פחדתי אפילו לאהוב את התינוק שלי כי אולי יום אחד יבואו וייקחו לי אותו. געגועי להורי פשוט לא הפסיקו למלא אותי גם כשכבר הייתי אימא למתבגרים.

נא ספרי/י על חייך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

באפריל 1991 עליתי לארץ עם בעלי והבן. חשבתי לעצמי "זה רגע מכונן, הנה, אחרי מה שעברתי אני עולה לארץ הקדושה. הארץ שלי, שלא יוכלו לגרש אותי ממנה". אחרינו עלתה גם בתי עם הנכדה. אני הייתי אז כבר בגיל הפנסיה וביקרתי תקופה במועדון לקשישים שפועל בקרית גת. בני חי בארץ כ- 8 שנים ואז עזב למוסקבה עקב הצעת עבודה שקיבל. בשנת 1999 נפטר בעלי.

כיום, אני מבלה את הזמן הפנוי שלי במפגש עם חברותיי לקפה ומשחקי קלפים, חברותי אף הן ניצולות. אני עדיין עוסקת בתפירה, קונה לעצמי בגדים ועושה בהם כל מיני תיקונים קטנים. כל שבוע ביום שיש נכדתי באה אלי לארוחת צהריים, אנחנו בוחרות כל שבוע תפריט חדש ומגוון.

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

הנכדים של בני, נינים שלי שגרים בחו"ל, מגיעים לביקור אצלי לעתים תכופות ואני מפנקת אותם. מזמינה להם טיולים ברחבי הארץ, והם מאוד נהנים לנפוש כאן. הזיכרונות שלי מהמלחמה חזקים כיום כפי שהיו לפני שישים שנה. לא עובר יום שאני לא חושבת על אמי ואבי, מה עלה בגורלם. אני רוצה לנסוע לבקר ב"יד ושם", אך קצת חוששת. חוששת שארגיש שם שוב כמו אותה נערה צעירה ותמימה במכונת המוות הזו שהנאצים יצרו. איך חייתי אז? איך הצלחתי לעבור את זה? זה לא מובן לי. כנראה שהרצון שלנו לשרוד ולחיות הוא חזק יותר מכל דבר בעולם. פעם קראתי איזה ראיון של קצין הרייך שאמר שניצולי שואה לא יצליחו להאריך ימים ולחיות יותר מעשרים שנה נוספות. ואני חיה כבר עשרים שנה כפול שלוש, אני חיה!

ראיון: ילנה גלפרין, קריית גת, מאי 2013